

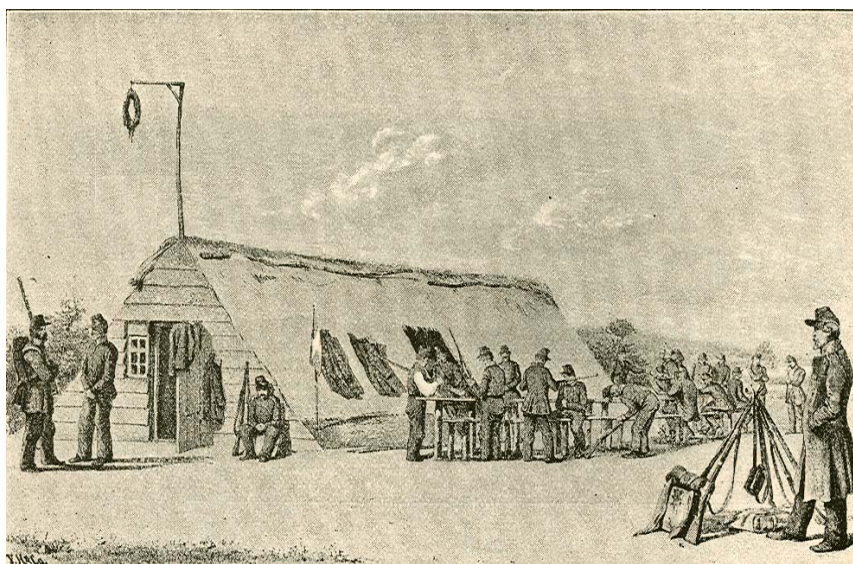
FREDERICIA VOLD

Vi befinder os under treårskrigen i sommeren 1849. Hele Jylland med undtagelse af Fredericia er besat af oprørerne. General Rye fører dog en succesrig guerillakrig omkring Århus med en mindre styrke. Min mors tipoldefar Hans Christensen ligger bag fronten som soldat i bivualejr på Als. De seneste måneder er der intet hændt.

Andet jægerkorps under korpskommandant Branner består af fire kompagnier, hvoraf Hans er i det fjerde under kaptajn Scholten. Hans har intet selv efterladt sig om krigen, men gennem krigsarkiv, generalstabens redegørelse, korpshistorie, breve, dagbøger og erindringer kan man følge ham. Jeg har eksempelvis hans kompagnichefs vurdering af ham under udfaldet fra Fredericia udtrykt i en form for karakter. Det følgende er derfor historiske bearbejdet til mindste detalje. Rammerne for hvad han kan have foretaget sig ud over det beskrevne er minimal, men selvfølgelig kan jeg intet sige om hans tanker og følelser. Endelig vil jeg tilføje, at "Nørre Løngangsport" i Fredericia for længst er sløjftet.

Himlen var regntung og det blæste kraftigt. Det var den 21. juni og snart Sankt Hans. Ordren til opbrud kom uden varsel hen på eftermiddagen. Selvom de var i alarmberedskab, skabte det tumult. Der var ikke sket noget længe, og nogle var gået tur, andre var på besøg hos lokale venner. Den ellers pænt holdte bivuak blev overtrampet med mudder. Snart var de marchklar.

De blev imidlertid holdt hen til først på aftenen, inden de fik marchordre mod det lille færgeleje ved Mummark. Her blev de atter sat til at vente. Omkring dem samledes flere og flere soldater. Det blev snart klart, at det meste af 6. brigade på 7-8000 mand under de Meza, der netop var udnævnt til general, skulle transporteres i skibskortege til Fåborg. Noget stort måtte være i gære. Rygtet ville vide, at de skulle op til general Rye i Århus som forstærkning.

Bivuak på Als.

Blæsten tog til. Frysende ventede de på, at blive kaldt frem. Omkring midnat begyndte ombordstigningen. Sammen med nogle fra første forstærknings-jægerkorps blev de, i alt 1200 mand, stuvet sammen på fire jagter, der skulle på slæb efter dampskibet "Slesvig". Da de var på plads, blev bådene imidlertid beordret til at blive i færgelejet på grund af storm ude på vandet.

Det blev en lang trang nat. Først klokken ti næste formiddag lettede de anker. De fleste var allerede trætte, men det skulle blive værre! Ude på åbent vand blæste det voldsomt. De spinkle jagter blev kastet frem og tilbage. Midt i det hele sprang bugsertrassen til jagten med kompagniet Stricker. Der opstod forvirring, da de drev bagud. En hornblæser på dampskibet fik den vittige ide at blæse "3. kompagni løb!". Det skabte trods søsyge munterhed.

Klokken tolv middag nåede de reden uden for Fåborg. De høje glædesudbrud forstummede dog brat, da det blev klart, at de ikke kunne komme i havn før vinden lagde sig. Først hen under aften vaklede de trætte og søsyge op på kajen. En del i korpset trøstede sig med, at de havde gode kontakter i lokalbefolkningen fra tidligere indkvartering i byen. Under mønstringen på havnen, blev der imidlertid givet ordre til omgående afmarch. Omkring midnat nåede de Vester Svanike en syv-otte kilometer uden for byen. Her blev de i hast indkvarteret med besked om afmarch igen næste formiddag klokken elleve.

Den følgende dag fortsatte de til en halv snes kilometer uden for Assens. Her blev de kompagnivis indkvarteret i byerne omkring Frederiksgave. Hans kompagni kom til den lille by Overslette. Det var heldigt, idet de blev modtaget af de lokale bønder med brød og pimpning af gammelt øl. De følgende dage gik uden yderligere besked. Det stod dem efterhånden klart, at ikke engang officererne vidste, hvad der skulle ske. Rygtet ville stadig, at de skulle til Århus.

Den 4. juli - efter en uges venten - skete der igen noget. Korpset blev samlet og marcherede nord på mod Middelfart. Hans kompagni fik ordre om indkvartering i Ullerup ved bunden af Gamborg fjord. Den følgende morgen rygtedes det, at en deling under kompagniet Scharffenberg afspærrede Fønsodde i højde med Sparretorn for al færdsel. Kun et ligtog fik lov at passere efter særlig tilladelse. Alle var klar over, nu skete det!

Klokken tolv middag samlede kaptajn Scholten kompagniet et roligt sted og udløste spændingen. Alle var overrasket. De skulle deltage i et udfald fra det indesluttede Fredericia. Med vanlig dramatisk sans indskærpede kompagnichefen, at det ville blive meget alvorlige kampe. Han bad herefter en familiefar melde sig som efterladt vagt for bagagen. Hans var familiefar til tre små, men sagde ikke noget. Ingen meldte sig, hvorefter et par blev beordret til det. Et par timer efter forlod de indkvarteringen.

Efter en kort march stødte de til resten af korpset, med hvilket de fortsatte. Ud på eftermiddagen nåede de en stor grusgrav. De gjorde holdt og samledes nede i den. Geværerne blev stillet sammen i pyramider. Korpskommandant Branner kravlede op på en stor kampesten midt i grusgraven og gennemgik planen for udfaldet. Han sluttede med: "Men jeg vil sige jer, at det sikkert vil blive blodigt, ja, sandsynligvis meget blodigt; vi vil ikke alle, som nu i denne stund ere samlet her, være i de levendes tal i morgen. Lad os være beredt på det værste og håbe på det bedste". Efter nogle sekunders stilhed lød et rungende "Kongen leve" og hurraer fra de forsamlede soldater. De intense råb gav luft for angst og indesluttet spænding.

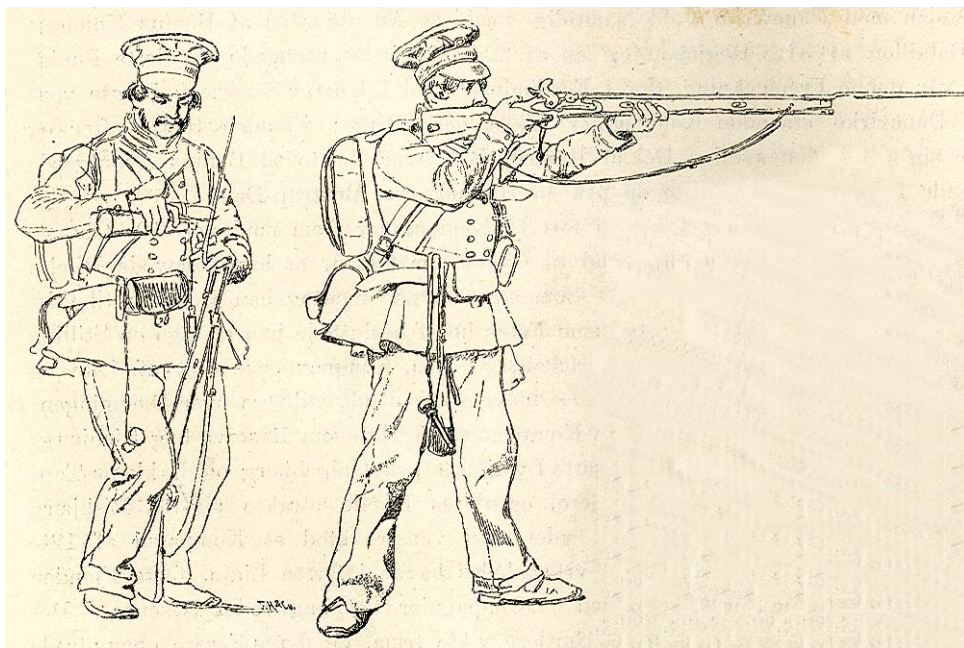
Straks efter fortsatte de mod Båring Vig. Her blev de indskibet på det engelsk dampskib "Nercator" og nogle kanonbåde, det havde på slæb. De gled ud i Lille Bælt mod fæstningsbyen. På dampskibet ledte en gammel befalingsmand fra marinen styringen af bådene på slæb. Da en af bådernes styrmænd kludrede i det, sendte søulken en bunke forbandelser over den arme synder. Til sidst tabte han helt vejret, og ledende efter ord udbrød han: "Din.. din.. din..". Alle ventede spændt, og så kom det". . . din soldat". Vild jubel og latter udbrød.

Nørket sænkede sig langsomt, og månen lyste blodrødt. De nærmede sig Fredericia. Kanontordenen blev stærkere og stærkere. På himlen over den ødelagte by sejlede bomberne som lysende striber. Omkring klokken ti lagde de til ved kastellet. Næppe var de kommet på land, før der over dem viste sig en lysstribe fulgt af bombens hvislen. Lyset blændede i mørket. Et øjeblik troede alle, at den ville ramme midt blandt dem. Den faldt heldigvis 50 skridt borte med et ordentligt brag, og gjorde ingen skade. "Det var et godt varsel", kom det tørt fra korpskommandanten.

De blev skønsomt ført op mod fæstningsvolden. Tavse bevægede de sig over esplanaden og op af de lange gader ind i den bombede by. De blev hurtigt klar over, at der var mange soldater i byen. Det rygtedes, at selveste Ryes brigade var her. Faktisk var størstedelen af den danske hær her. De gjorde holdt i byens vestlige del, hvor de fik anvist alarm- og soveplads mellem Dronningensgade og volden fra Norges til Sjællands Bastion. Alle huse omkring var bombet til ruiner. De fik besked på at stille de ladte geværer sammen i pyramider og få lidt søvn. Det blev indskræpet, at alt skulle foregå i absolut stilhed.

De foregående dages urolige vejr var i dagens løb skiftet. Natten var stille og lun med klart måneskin, og på engene uden for volden bryggede mosekonen på livet løs. Lidt over midnat gik månen ned i et skydække, og mørket og tågen indhyllede dem. Man kunne nu knapt se 20 skridt frem. En svag kølig brise begyndte at lufte fra nord. Blot få hundrede meter borte befandt oprørerne sig, uvidende om hvad der forestod. Selv havde de tid til at fyldes af den underlige euforiske følelse af forestående kamp. En i Hans geled udtrykte det senere: "Soldaternes omskiftelige tilværelse medfører et let sind, og ingen

tænker dybt over det der forestår, og det er nok også bedst sådan. Der vil dog altid være tidspunkter man er i ro og venter, hvor tankerne vil komme op i en. Det har ikke været nemt for dem at sove. Skulle de endelig blunde, var der alle muligheder for at vågne med urolige drømme eller forvirring over situationen". Det var blevet lidt klamt, og soldaterne omkring Hans frøs og skuttede sig.

Jægersoldater i Kamp.

Klokken lidt i et kom brigadechef de Meza. Han gik stille rundt mellem dem: "Nu kan det ikke nytte at plaffe. Hvis vi vil indgyde fjenden respekt, må vi gå på med bajonetten, uden skydning". Han gav derefter ordre til, at de skulle efterlade deres tornystrene i fæstningen, så de kunne bevæge sig så frit som muligt. Hovedparten af de firs skarpe patroner hver slæbte rundt med befandt sig i tornysteret. De blev nu febrilsk fordelt i lommer, inde på brystet og hvor man nu kunne få plads til dem. Så fik de ordre på, at sætte bajonet på geværet. Knap var de færdige, før det ganske sagte lød

gennem rækkerne: "Træd an". Stille gik korpskommandør Branner rundt og sagde: "Træd an, Soldater, husk på, at i dag venter Danmark sejr af sine sønner." Hans fandt sin plads.

Lydløst satte korpset i bevægelse. Nærmere volden mod nord blev murerester og grusdynger tættere. Ruinerne ragede op som genfærd i natten. Mange harmedes over oprørens ødelæggelse. Alt virkede forladt, hist og her sås dog et dunkelt lys mellem ruinerne. Det var måske nogle soldater i nattekvarter eller nogle beboere, der endnu ikke var flygtet. Gaderne ud til voldene var dækket med et tykt lag halm, som skulle dæmpe lyden fra vogne, artilleri og de mange soldater. De nåede hurtigt den lille port lidt vest for Kongens port, som kaldtes Nørre Løngangsport. Her gjorde de holdt.

Præcist klokken et natten til den 6. juli begyndte aktionen. Først rykkede kompagniet Valle med Oberstløjtnant Branner i spidsen igennem porten. Det gik langsomt. Det ville tage tid før Hans, som deltager i det sidste kompagni af korpsets 1100 mand, kunne komme igennem. De første skud hørtes ude bag fæstningens høje vold. Efter kompagniet Scharffenbergs var det kompagniet Strickers tur, men så opstod der problemer. En pionervogn med graveredskaber og sprængstoffer kørte fast i den smalle port. Inden vognen var fjernet og Strickers folk igennem, var Scharffenbergs kæde forsvundet i mørket. Korpsets sammenhængende kæde var sprængt i to, hvoraf den sidstes kurs blev for vestlig. Hertil kom, at de tiltænkte vejvisere fra tredje brigades musikkorps, der var hjemmehørende i Fredericia, ikke var dukket op. Endelig havde korpskommandanten og brigadechefen misforstået hinanden med hensyn til angrebepunktets placering. Alt dette skulle vise sig skæbnesvangert, men det kunne Hans ikke vide. Så blev det kompagniet Scholtens tur.

Side om side fire fem mand ad gangen rykkede de i nummerorden igennem porten. Den var så lav, at de måtte gå med geværet i højre hånd, for bajonetten ikke skulle støde mod loftet. Udenfor i mørket havde kaptajn Stricker endnu ikke fået orden på sine folk. De blev ordnet i angrebsformationen. Den for nylig til Hans kompagni komne svenske løjtnant Hauswolff gav dem besked på, at løbe frem med fældede bajonetter klar til angreb. Branner udpegede en retning for kaptajn Stricker. Hans kompagni fuglte kort tid efter.

De løb i en lang kæde gennem et ukendt terræn af fugtigt græs og halvhøjt korn. Det var bælgmørkt. Hans kunne kun lige se de nærmeste, der løb foran ham. Blodet må have pumpet i kroppen. Skydningen tog til, og artilleriet hamrede mod den netop forladte vold bag dem.